

THE PHYSICAL AND PSYCHOLOGICAL CHANGE OF OLD AGE IN JUN'ICHIRO TANIZAKI'S NOVEL "THE DAY OF A CRAZY OLD MAN"

Hasan Şahin⁴

ABSTRACT

The life circle is an on-going progressive and transforming process. Throughout our lives, many transformations take place in our physical activities, mental and psychological priorities. Besides the fact that old age is a natural stage of this process, depending on physiological, psychological transformations and on chronic diseases occurring during this period, physiological decay is apparent. Along with old age, both mental and physical transformations reach at a very high level. While progress is prevailing at old age, it is a physiological phenomenon in which the continuous process of decay and demise prevail at the same time. Old age especially is the most difficult experienced period when compared to earlier periods. The state of experienced old age differs from one nation to another. Physical and psychological transformations contain intense conflict between these two conditions and deprivation of functional situations. Physiological and psychological transformations of old people due to aging affect individual's daily life, career, state of dependence and communication with his or her close circle. In this novel under much debate, we see the experience of an old man who is raised with Japanese tradition, at the age of eighty. He can be considered as a wealthy man, works hard during his youth and spends the rest of his life with his family. He relates his physical deficiencies and current state with his own words when he lives with his family. Based on Uchiki's diary, this novel discusses his physical and mental state. Feeling unbearable pain and suffering day by day deteriorating health when he gets old and putting askance at his family and caretakers who serve him to alleviate his pain, the old man's always trying to seek ways to spend time with daughter in law makes the novel interesting. Especially the psychological mood of the old age and sexual desire towards the daughter in law are extracted from the old man's words. He writes his passion and emotion with a sorrowful irony in his diary in which he tries to write about his everyday getting old body, declining health and his death. Furthermore, in this novel we observe his yearning to Japanese entertainment, wish for death even while being alive, emotional transformations which he experienced, fatal fears and sexual desire towards his daughter in law. We observe especially that some emotions cannot be related with the age. In this novel we read a diary of an old, sick old man wanting to feel himself young maybe because of his being quite close to death. For this reason, he admits that he is feeling sexual desires and emotional feelings towards the youngest woman, the daughter in law in his circle. We see that his feelings towards his daughter in law, sexuality, prosperity and feeling of death are all together in this novel. By handling the years of old age with naivety and irony, the novel itself is situated on the basis of them both. As a consequence, the author makes the comparison of the period. In this novel the transformation of the Japanese culture throughout the years is depicted in a fluent way. Additionally, the writer conveys both the dissipation of Japanese culture due to the indulgence in western influence and the reflection of the conflict between "the old" and "the new" with quite much dexterity.

Key Words: *Diary, old age cognizance, inclination, sexual desire, money, death.*

ORCID: 0000-0002-3566-0346

⁴Uluslararası Balkan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi

JUN'İCHİRO TANİZAKİ'NİN “ÇILGIN BİR İHTİYARIN GÜNCEİ” ROMANINDA YAŞLILIĞIN FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK DEĞİŞİMİ

Hasan Şahin⁵

ÖZET

Yaşam döngüsü sürekli gelişim ve değişimle devam eden bir süreçtir. Yaşamımız boyunca, fiziksel aktivitelerimiz, zihinsel ve psikolojik önceliklerimiz de birçok değişim yaşanır. Yaşlılık, bu sürecin doğal bir aşaması olup, bu dönemde ortaya çıkan fizyolojik, psikolojik değişimler ve kronik hastalıklara bağlı olarak ortaya fizyolojik bir gerileme çıkması söz konusudur. Yaşla birlikte, insanlardaki değişiklikler hem zihinsel hem de fiziksel olarak çok yüksek bir düzeye ulaşır. Yaşlılık fizyolojik bir olgu olup, gelişim devam ederken aynı zamanda gerileme ve ölümle devam bir süreçtir. Çeşitli nedenlerle genç yaşta ölüm dışında, ölmeye önceki son aşama, yaşlılığı yaşama zamanıdır. Özellikle yaşlanma süreci diğer evrelere göre en zor geçirilen dönemdir. Yaşlanmanın geçirildiği evredeki durum toplumdan topluma değişir. Fiziksel ve psikolojik değişiklikler, bu iki durum arasında duygusal olarak yoğun bir çatışmayı ve birçok işlev durumlarının eksikliğini içerir. Yaşlılarda yaşa bağlı ortaya çıkan fizyolojik ve psikolojik değişiklikler bireyin günlük yaşamını, çalışma hayatını, bağımlılık durumunu ve çevresi ile iletişimini etkilemektedir. Burada tartışılan romanda, Japon geleneğiyle büyümüş, 80 yaşlarında, varlıklı sayılabilecek, gençliğinde yoğun bir şekilde çalışmış ve geri kalan zamanını ailesi ile birlikte yaşayarak geçiren yaşlı bir adamın tecrübesini görüyoruz. Ailesiyle birlikte yaşarken oluşan fiziki rahatsızlıklarını ve mevcut durumunu kendi ifadesi ile anlatıyor. Bu roman, Uchiki'nin günlüğüne dayanarak onun fiziksel ve zihinsel durumunu ele alıyor. Yaşlandığında dayanılmaz ağrılar hisseden ve sağlığı günden güne bozulan bu yaşlı adamın acısını dindirmek için kendisine hizmet eden ailesini ve bakıcılarını hiçe sayarak hep gelinini ile vakit geçirmenin yollarını araması romanı ilginç hale getiriyor. Özellikle yaşlılığın psikolojisi ve gelene duyulan cinsel istek, yaşlı adamın sözlerinden aktarılmıştır. Yaşlı bir adamın her gün yaşlanan bedeni, ilerleyen hastalığı ve hatta ölümü hakkında yazmaya çalıştığı günlüğüne, tutkusunu ve duygularını hüznü bir ironi ile yazar. Öte yandan, romanda Japon eğlencesine olan özlemi. Yaşarken ölümü dilediğinde bile, yaşadığı duygusal değişiklikleri, ölümcül korkuları ve gelene karşı hissettiği cinsel arzuyu görürüz. Romanda özellikle bazı duyguların yaş ile alakalı olamayacağını da görüyoruz. Bu romanda, yaşlı adamın belki de ölüme bunca yakın olduğu için kendini genç hissetmek isteyen, bu sebeple de en yakınında ki tek genç kadın olan gelinine cinsel ve duygusal istek duyduğunu düşünen yaşlı ve hasta bir adamın günlüğünü okuyoruz. Romanda Gelinine karşı duymuş olduğu ilgiyi, cinselliği, zenginliği ve ölüm hissini bir arada görmekteyiz. Roman, yaşlılık yıllarını saf ve ironi ile ele alarak; romanı bu saç ayakları üzerine oturtulmuştur. Neticede yazar, dönemin karşılaştırmasını yapmış Japon gelenek ve kültürünün yıllar içerisindeki değişimini akıcı bir şekilde görürüz. Ayrıca batılılaşma özentisi içerisinde kaybolmasını hem de eskiyen çatışmasının yansımasını, okuyucuya ustaca aktarmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Günlük, Yaşlılık Algısı, İlgi, Cinsel Arzu, Para, Ölüm.*

ORCID: 0000-0002-3566-0346

⁵ Uluslararası Balkan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi

GİRİŞ

Sanatkarın iç benine yönelmesiyle bilincinin ve farkında lığının bir göstergesi olarak ortaya çıkan edebiyat, sadece sanatkarın değil aynı zamanda toplumunda kendini bilme ve tanınması hususunda önemli bir işlevi yerine getirir. Başlangıçta bireysel bir çabanın ürünü olarak görülen edebiyat, sanatkarın yaşadığı toplumun kodlarını özümsemesiyle kolektif bir kimliğe dönüşür. Bu şekilde kucagında yetiştiği toplumun şartları, edebiyatın epistemolojisini belirlemektedir.⁶ Edebî metinler de konusunu ve kurgusunu, insan ve toplum odaklı tüm olaylardan alır. Bilhassa roman, toplumsal çıkmazda kalan birey trajedisini ve insan gerçekliğini dilin bütün estetik imkânlarından yararlanarak öznel tasarımlarla yansıtır. Sosyoloji ve Edebiyatın ortak noktası, insanın sosyal dünyasıyla, ona uyum ve değişim arzusu ile açıklanabilir.⁷ Edebî türler içerisinde bilhassa roman, “güdü ve arzunun bulanık derinlikleri üstüne düşünmek, bilincin anlaşılmasız akım ve karanlık yollarının haritasını çıkarmaya çalışmak, kendi kendini belirleme ile toplumsallaşma arasındaki sayısız bağ ve çatışmayı aydınlatmak yoluyla yüksek bir psikolojik farkında lığa kucak açmaktadır.”⁸ Edebi anlamda üretilen eserler toplumu yansıtır. Roman yazıldığı dönemin tarihsel ruhunun yanı sıra sosyokültürel yapısını da okuyucuya aktarır. Bu noktadan hareketle bu roman, 20. yüzyılın ilk yarısında Japonya’da yaşlanma sürecini başlayan bir kişinin hikayesini anlatıyor.

Yaşlılık, tüm yaşam faaliyetlerinde, üretkenlik, yeterlilik, bireysellik ve bağımsızlıkta azalma süreci olarak görülmektedir. Yaşlanma, yaşamın sonuna ulaşabilecek herkesin yüzleşmesi gereken kaçınılmaz bir süreçtir. Yaşlanma tarihin akışı içinde incelerken her zaman ön plana çıkan bir sorundur, ancak bu görüş yaşam koşullarına bağlı olarak değişmiştir. Yaşlılık, bireyin güçten düşmesi ve yaşama ayak uydurmada çeşitli sorunlar yaşaması nedeniyle insan neslinin sorunlu bir evresidir. Yaşlılık biyolojik, kronolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere farklı bağlamlarda tanımlanmaktadır. Biyolojik yaşlılık, insan organizmasındaki fonksiyonların azalması ve hücre kayıpları olarak tanımlanmaktadır. Kronolojik yaş doğumdan ölüme kadar geçirilen yaş evrelerini tarihsel bir süreç içinde açıklamayı ifade eder.⁹ Yaşlılık genellikle toplumdaki ekonomik, kültürel, çevresel yapıların etkisiyle şekillenen, geri dönüşü olmayan, kayıp ve çöküşün yaşandığı, yaşamın geç dönemindeki gelişim ve değişimleri ifade eden bir dönem olarak ifade edilmektedir.¹⁰

Yaşlılık genel anlamda bireyin fiziksel ve bilişsel fonksiyonlarında bir gerileme, sağlığın, gençlik ve güzelliğin, üretkenliğin, cinsel yaşamın, gelir düzeyinin, saygınlığın, rol ve statünün, bağımsızlığın, arkadaşların, eş ve yakın ilişkilerin, sosyal yaşantının ve sosyal desteklerin azalması ve kaybı gibi döneme özgü pek çok sorunun yaşandığı bir kayıplar dönemidir.¹¹ Yaşlanma, doğduğu andan ölümüne kadar olan süreçte bireyin vücudunda meydana gelen değişimlerin toplamını ifade eden evrensel bir olgudur. Yetişkinlik sonrası ve ölüm öncesi olan bir süreçtir ve diğer yaşam evrelerine göre fizyolojik ve psikososyal

⁶ Meriç, Cemil (2013), Sosyoloji Notları ve Konferanslar, İstanbul: İletişim Yayınları.28.

⁷ Alver, K. (2004). Edebiyat Sosyolojisi. Ankara: Hece Yayınları.94.

⁸ Felski, Rita (2010), Edebiyat Ne İşe Yarar?, İstanbul: Metis Yayınları.40.

⁹ Gürol, Y. (1993). Aile İçi Yaşlılara Karşı Tutumlar ve Psikolojik Sonuçlar.28.

¹⁰ Yiğit H. (2009). Yaşlıların Sosyal Yaşam Desteğini Algılamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.1.

¹¹ Konak, A. ve Çiğdem, Y. (2005). “Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi.27.

değişimlerin daha fazla belirginleştiği bir evredir.¹² Yaşlılık, biyolojik, fizyolojik, duygusal ve fonksiyonel açıdan farklı biçimlerde tanımlanabilir. Yaşlanmaya bağlı olarak insan vücudunun yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen değişiklikler “biyolojik yaşlılık”; bu değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkan kişisel ve davranışsal değişiklikler “fizyolojik yaşlılıktır”. Kişinin kendini yaşlı hissetmesine bağlı olarak yaşam görüşü ve yaşam şeklinin değişmesi “duygusal yaşlılık” ve aynı yaşta olan bireylerle karşılaştırıldığında, toplum içindeki fonksiyonlarını devam ettirememesi ise “fonksiyonel yaşlılık” olarak adlandırılmaktadır.¹³

Yaşlılık, fiziksel ve psikolojik bakımdan birtakım değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak tanımlanabileceği gibi, bu değişimlere karşı toplumun geliştirdiği tutum ve değerleri de aurası içine alan bir dönem olarak ele alınması gereken bir olgudur. Toplumda kimin yaşlı olduğu, yaşlı insanların toplumdaki rolü ve önemi, yaşlı insanlarla çevresi arasındaki iletişim gibi hususlar yaşlılığı açıklamada önem taşır.¹⁴ İnsan yaşamında yaşlılık, birey ve toplum açısından çeşitli nedenlerle ötelenmeye çalışılan bir olgu olmuştur. Bununla beraber fiziksel güçsüzlük ve hayattan kopma algısı günümüzde değişime uğramaktadır. Yaşlanma biçimleri değişirken insanlar daha uzun ve aktif yaşlılık dönemi geçirmektedirler. İnsanlık tarihinin geldiği noktada yaşlanma süreci durdurulamasa bile ortalama insan ömrü giderek uzamaktadır. Yaşlanma sürecinin farklı boyutlarıyla araştırılıp, bilimsel bulgulara dayanarak aydınlatılmaya çalışıldığı günümüzde, bu sürecin sağlıklı ve verimli şekilde yaşanabilmesi için somut birçok gelişme kaydedilmiştir.¹⁵ Toplumsal açıdan bireyin “yaşlı” olarak algılanması, bazı rol ve statü kayıpları yaşaması olarak görülmektedir. Buna karşın ilerleyen zaman içinde birey, yeni bazı statüler kazanmaktadır. Gerek toplumsal gerekse kişisel açıdan yaşlılığın bir sorun olarak algılanmasının temel nedeni; yaşlı bireyin kendine yetememesine, yardıma ihtiyaç duymasına dayanmaktadır. Fiziksel ve zihinsel kayıplar, günlük yaşam ve kendine bakım aktivitelerinde bağımsız olamama ve bir başkasına gereksinim duyma gibi durumlar yaşlılığı sıkıntı verici bir hale getirmektedir.¹⁶

Yaşlılık, belli bir dönüm noktası olmayan, ancak özellikle emeklilik yıllarında belirtileri sıkça görülmeye başlanan biyolojik bir eskime dönemidir. Bununla birlikte, sağlık durumu bireyin günlük hayatını normlar ölçüsünde rahatça sürdürmesine olanak sağlayan; psikolojik ve sosyal yönleri de olan ve insan ömrünün diğer dönemlerine göre çok fazla olumsuz olarak algılanmaması gereken bir dönemdir. Doğumdan ölüme kadar insan sürekli bir değişim içindedir. Bu değişim, bir yandan insanın kendi bünyesinde, diğer yandan da diğer insanlarla arasındaki ilişkilerinde açığa çıkar. Birey yaşlandıkça ölçüleri, görünümü, dış dünya algısı, zihin yeteneği, cinsel güdüler gibi pek çok bağlamda değişir.¹⁷ İnsan yaşamı, doğum ile başlayıp ölümlle sonlanan bir süreçtir. İnsanın yaşam periyodu bebeklik, çocukluk, ergenlik, olgunluk ve yaşlılık başlıkları altında bölümlendirilebilir. Bu başlıklar ise kendi içerisinde farklı tanımlamalarla açıklanmakla birlikte yaşlılık olgusuna da getirilen tanımlamalar bakış açısına göre değişmektedir. İnsan hayatında

¹² Durak, M. (2013). “Yaşlılık Döneminde Psikososyal ve Bilişsel Gelişim”. Hasan Bacanlı ve Şerife (Işık) Terzi (Ed.)Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi(275-312). İstanbul: Açılım.277.

¹³ Kahya, N. C. (2005). “Yaşlıların Huzurevlerinden Fiziksel Beklentileri: Trabzon Huzurevi Örneği”. (Bildiri). III. Ulusal Yaşlılık Kongresi. 2005 Kasım. (323-338). İzmir: Bildiriler Kitabı.233.

¹⁴ Er, D. (2009).“Psiko-Sosyal Açıdan Yaşlılık”. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi.4 (11).s. 132-144. [Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi \(firat.edu.tr\)](http://firat.edu.tr).141.

¹⁵ Arpacı, F. (2005). Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık. Ankara: Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Eğitim ve Kültür Yayınları.9.

¹⁶ Kutsal, Y. G. (2012). Yaşlanan Dünyanın Yaşlı İnsanları. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim. Ankara. GEBAM.23.

¹⁷ Akçay, C. (2011). Yaşlılık Kavramlar ve Kuramlar. İstanbul: Kriter.

çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi birbirinden farklı olan ancak birbirinden kesin sınırlarla ayrılmayan bu dönemler içerisinde yaşlılık, yaşamın son dönemlerin ifade etmek için kullanılmaktadır.¹⁸ İnsan yaşamı gelişimsel olarak sıralanan dönemler çerçevesinde incelenir. Genellikle yetişkinliğe kadar devam eden gençlik, yaşamın ilk dönemidir. Gençlik dönemi, sürekli gelişme ile karakterize edilen, bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemlerini kapsayan, fiziksel büyüme ve olgunlaşmanın devam ettiği, çevrenin bireyi her yönüyle yetişkin hale getirmek için hazırladığı, sosyalizasyonun gerçekleştiği dönemdir. İkinci dönem, orta yaş ya da yetişkinlik olarak adlandırılır. Biyolojik açıdan bireyin en üretken olduğu bu dönemde yaşamla ve toplumla ilgili görevler yerine getirilir, sosyalizasyon sürecinden elde edilen kazanımlar uygulamaya geçirilir. Üçüncü dönem ise yaşlılıktır. Bu dönemde fiziksel olarak gerileme, biyolojik kapasitelerde azalma, toplumsal rollerde ve yaşamda esneklik, bireysel ve toplumsal beklenti düzeyinde giderek hızlanan düşüşten söz edilebilir. Gençlikten yetişkinliğe, yetişkinlikten yaşlılığa geçiş “yaşlanma” sürecini ifade eder. Birey, yaşadığı sürece, yani doğumdan itibaren her gün bir önceki güne göre bir gün daha yaşlanır ya da yaş alır. Fakat yaşlanmak, genellikle yaşlılık dönemi dikkate alınarak kullanılır ve bu bağlamda karşılık bulur.¹⁹

Birçok fiziksel fonksiyon yaşla birlikte azalır ve işlevsiz hale gelir. Odak bozuklukları, duyuşal hafızanın, ellerin, gözlerin ve diğer organların fonksiyonel aktivitesi zamanla zayıflar ve giderek azalır. Yaşlanmaya bağlı işlevlerdeki azalma, yaşlılıkta bunama ve Alzheimer hastalığı gibi birçok hastalığa neden olur. Bu, zamanla yaşa uyum sağlamayı zorlaştırır. Her şeyden önce ailesinin ve çevresindeki insanların desteğine ihtiyacı var. Yaşlılığa uyum ile ilgili en büyük sorunlar fiziksel yetersizlikler ve buna bağlı psikolojik sorunlardır. Fiziksel değişiklikler, kronik görme ve işitme bozukluğu gibi kronik hastalıklara neden olur. Ayrıca, hareket kısıtlamaları vardır. Yaşlılıkta uyum sürecinde ortaya çıkan sorunlar sadece bedensel ve zihinsel engelleri değil, aynı zamanda çevreye uyum, benlik saygısı ve fiziksel aktivitenin azalması sorunları olan sosyal yapıya ilişkin davranış ve yaşam biçimlerini de etkiler. Yaşla birlikte kaybolan fiziksel ve psikolojik özellikler, günlük yaşam aktivitelerini etkilemekte ve yaşlıları ailelerine ve çevrelerine daha bağımlı hale getirmektedir.

Yaşlanma, kişinin fiziksel ve ruhsal yönden değişime uğramasıdır. Bu durum bireye özgü olmakla birlikte, toplumsal değerler ve diğer etkenler toplumda yaşlı ve yaşlılığa verilen değeri ve yeri belirlemektedir. Bu nedenle yaşlılık sadece biyolojik bir olay olmayıp, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir olgudur. Yaşlılık zamana ve toplumdaki topluma farklılık göstermektedir. Aynı zamanda yaşlılık, durağan ve değişmez bir yaşam dönemi değildir. Tam tersine yaşlılık, çeşitli güçlerin etkileşimini içerir. Bu güçlerin temelinde yaşamın tüm evrelerinin zorlamalarına karşın varoluşunu sürdürebilmiş olmanın bilgeliği ve iç görüşü bulunur. Yaşlılık, yaşamın diğer evreleri gibi doğal, kaçınılmaz ve tüm insanlar için geçerli olan bir durumdur. Yaşlılık yaşam süresinde gelişme ve olgunlaşmayı takip eden genetik yapı ve çevre arasındaki etkileşimin en üst düzeyde görüldüğü fizyolojik ve ruhsal değişimlerin ortaya çıkmasıdır. Yaşlılığın başlangıcını fizyolojik olarak belirlemek güçtür, psikolojik olarak belirlemek ise neredeyse imkansızdır. Birey kendini yaşlı gibi hissediyorsa yaşlı gibi davranıyorsa yaşlanmış demektir. Bu da ruhsal yönden çevreye karşı ilgisizlik, içe kapanma, yaşamdan zevk almama gibi değişimlerle kendini belli eder. Bu çerçevede yaşlılık genetik bir programla düzenlenen, organizmayı yapısal ve işlevsel değişimlerle ölüme

¹⁸ Doğan, C. (2007). “Türkiye’de Yaşlılık ve Huzurevi Olgusu”. Yaşlılık Dönemi ve Problemleri, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi (33-60). İstanbul: Ensar Neşriyat.35.

¹⁹ Canatan, A. (2009). Sosyal Yönleriyle Yaşlılık. Ankara: Palme Yayıncılık.13-14.

götüren olaylar toplamıdır.²⁰ Zihinsel yeteneklerde ve zihinsel eğilimlerde yaşa bağlı değişiklikler, psikolojik değişikliklerin etkileridir. Yaşlandıkça, olgunluk sırasında oynadığımız rollerin çoğu yavaş yavaş kaybolur. Bu dönemde önceki aktif rol kaybaldığı için kişinin özgüveni azalır. Yaşlanma sürecinde artık kendi kendine yeterli, ancak yoksul ve yaşamlarının sonunda ölme korkuları zirveye ulaşır. Bu durum fizyolojik ve psikolojik sorunlara yol açar. Gelir veya rol kaybı gibi sebepler psikolojik değişimlere yol açar. Bu süre zarfında çevresindeki akran sayılabilecek bir kişinin ölümü, yaşlının ruhsal durumunu da olumsuz etkiler. Tüm bu süreçler yaşlılığın erken dönemlerini oldukça zorlaştırıyor ancak ailenin ve çevrenin yapısına bağlı olarak bazıları zamanla kolayca atlatılırken bazıları da depresyona yol açabiliyor. Hızla değişen sosyal yapı, yaşlıların sosyal aktivitelere nasıl katılabileceklerini öğrenmelerini zorlaştırmaktadır. Yaşa bağlı sorunları azaltmak, olumsuz sağlık etkilerinden kaçınmak ve çevre koşullarını olabildiğince olumlu hale getirmek yaşa bağlı bazı sağlık sorunlarını önleyebilir.

Yaşlılık çok boyutlu bakıldığında toplum ve çevre ile ele alınan konudur. Dolayısı ile yaşlıya ve yaşlılığa verilen roller bu yapıya göre şekillenir. Yaşlılıkta ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik değişiklikler yaşlının çevresinde bulunan rollerini de farklılaştırmaktadır. Yaşlılık algısı da hem yaşlılar açısından hem de yaşlılığa bakanlar açısından zamana göre de değişmektedir. Toplumsal yapı değiştikçe yaş gruplarına bakışta değişmektedir. Yaşlılık aslında teknoloji öncesi zamanlarda geleneğin kültürün bir sonraki nesillere aktarılmasında önemli bir rol üstlenirken teknolojik gelişmeler neticesinde bu fonksiyon bilişim araçlarına geçtiği için yaşlılık fonksiyonunu yitirmiştir. Bu açıdan toplum sisteminde değişim ve dönüşümden en çok etkilenen grup yaşlılardır. Eski toplum yapısında ailenin temel direği olan yaşlılara biçilen rol ve gösterilen hürmet had safha da iken aile yapısındaki değişim ile birlikte yaşlıya bakış da değişmiştir önceden baş tacı olarak görülen yaşlı günümüz toplum yapısında yük olarak görülmektedir. Aile içerisinde kenara bırakılmakta ve hatta aile dışında yaşama zorlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yaşlılık algısı zamana toplum yapısına ve teknolojik gelişmelere göre değişmektedir. Kişi yaşlandığında fiziksel ve psikolojik fonksiyon azalmaları karşısında kendini güçsüz hisseder ve güven duygusu azalır bu konuda en çok ihtiyaç duydukları kesim ailesidir. Fiziksel güçsüzlük yaşayan yaşlı artık bulunduğu çevrenin dışına çıkmakta zorlanmakta dolayısı ilke yakın çevresi ile bağlarını daha da güçlendirmektedir. Yaşlandıkça yaşama bakışta değişmektedir.

Yaşlılık diğer dönemlerden farklı olarak kendine özgü yapısı vardır. Yaşlılık dönemine psikolojik boyutta yaklaşıldığında bir risk dönemi olarak ele alınabilir. Yaşlılıkta meydana gelen fizyolojik değişiklikler, fiziksel gücün azalması, yaşanan çok yönlü kayıplar, stresler, krizler, emeklilik, eşin ölümü, hastalıklar, görünüm değişiklikleri, duygusal kayıplar, statü kaybı, yaşam standartlarının düşmesi gibi nedenlerle yaşlı bireyler ruh sağlığı açısından önemli bir risk grubunu oluşturmaktadırlar Yaşlılıkta bireyin yaşama enerjisi ve isteği zamanla azalmaktadır. Bunun en önemli sebebi yaşlılık döneminin önemli özelliklerinden olan bedensel ve ruhsal geri gidiştir. Özellikle sevgi kavramına yüklenen anlamda önemli şekilde bir değişim meydana gelmektedir. Birey yaşlılıkta diğer gelişim dönemlerine nazaran psikolojik bir takım olaylardan daha çok etkilenmeye başlamaktadır. Ölümden korkmanın nedenine bakıldığında ise bir takım dinle ilgili inançlara çok fazla bağlılık, inancının kişiden istediği amaçlara ulaşamayacağı endişesi ve hayatın algılandığından çok daha kısa olarak düşünülmesinden kaynaklanır. Yaşlılık süreci başlangıcında olan bireyler aktivite düzeyinde ve yaşam doyumunda ve mutluluk düzeyinde azalma meydana geldiği düşüncesine katılırlar. Burada karşı çıktıkları husus bu durumun yani işlevlerde meydana gelen azalmanın

²⁰ Miroğlu, C. (2009). Ankara'da Bir Huzurevi İncelemesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.16.

istenen bir durum olduğu düşüncesidir. Burada yaşlılar yaşlılık döneminde yaşamdan daha fazla haz almazlar ve daha mutlu bir birey olmazlar. Ama yaşlılar yaşamdan daha fazla haz almak için ve daha mutlu olmak için bir takım yollara başvururlar. Bunun sebebi ise yaşlı bireyin yaşamdan kopması yani soyutlanması veya yaşama aktif olarak katılmak istemesi, kişinin geçmiş yaşantı şekli, sosyo-ekonomik durumu ve sağlık koşullarıyla doğrudan ilgilidir. Bundan dolayı yaşlılardan bir kısmı mutluluğu kalabalık ortamlarda ya da çevresiyle beraber olduğunda yakalarken bir kısmı ise yalnız kalmakta ya da onların deyişiyle kafa dinlemekte bulunmaktadır.

Romanın Özeti

Roman sade bir dil ile yazılmıştır. Yazar romanı yaşadığı toplum yapısı üzerine kurarak yazmıştır. Tanizaki, “*Çılgın Bir İhtiyarın Güncesi*”nde, yaşlı bir adamın dilinden cinselliğin yaşsızlığının ve cinsellikle gelen dirilişleri anlatır. Yaşlılıkta cinsellik algısını, cinselliğin yarattığı sanrıları, hezeyanları, Satsuko’nun oyunlarını anlatırken, bir yandan Japonya’da zaman içinde değişen güzellik algısı hakkında, dönemin Tokyo’su hakkında bilgi verir, bizi Kyoto’da tapınaklar arasında dolaştırır ve bize Japon kültürüne dair izlerin peşinden Japonya’nın çok içinden bir anlatı sunar. Tanizaki, yazdığı notların diliyle her tür cinsellik tabusunu yıkan, yerine sıra dışı cinsellikler koyan “*Çılgın Bir İhtiyarın Güncesi*”nde, okuru bu sıra dışı cinselliklerle cesurca yüzleştirir. Bu yüzleşme Utsugi’nin çılgınlıklarında dile gelir: Bu roman, yemek kültürünün detaylarından, giyim alanında kimononun farklı kumaşlarına ve tapınaktaki Buda heykellerine uygulanan sanatsal üsluba kadar birçok bilgi içeriyor. Ayrıca kaybolan antik kültürün detaylarıyla dolu bu dizinin yanı sıra yaklaşan ölümle yüzleşme, erotizm ve tabii ki mizah gibi birçok temayı da roman da buluruz. “*Çılgın Bir İhtiyarın Güncesi*”, Tanizaki’nin yaşlılık yıllarını, duru ve mizah dolu bir kalemle ele aldığı bir varoluş trajikomedisidir. “*Çılgın Bir İhtiyarın Güncesi*”nde birkaç konu örgüsü içi içe yerleştirilmiş. Bunlardan birisi, Tanizaki’nin diğer kitaplarında da yoğun biçimde hissettiğimiz gibi, şehirli ve kültürlü insanların günlük hayatlarında olağan yaşantılar olarak geçen ama dışarıdan bakınca yüzlerce yıllık geleneklerin izlerini taşıyan mekânlar, eşyalar ve insan ilişkilerini görürüz.

Emekli bir iş adamı olan Utsugi, seksenine yaklaşmaktadır ve bedenindeki ağrılarla yaşamaya çalışmaktadır. Yaşlanan bedenine, yakasını bırakmayan sağlık sorunlarına ve her gün daha da yaklaşan ölümüne rağmen aksatmadan tuttuğu güncesinde ihtiraslarını, duygularını hüznü bir ironiyle kaydeder. Tokusuke aynı evde eşi, bakıcısı, oğlu, torunu ve de biricik gelini Satsuko ile birlikte yaşamaktadır. Yaşlılığın vermiş olduğu hastalıklar ve getirdiği sıkıntılar bir yana gelini Satsuko’ya olan içten aşkı roman da detaylı bir şekilde gözler önüne serilmektedir. Eşinin, çocuklarının ve hizmetçilerinin daha doğrusu etrafındaki kimsenin kendisini anlamadığını, yalnızca eski bir dansçı olan gelini Satsuko’nun kendisini anladığını düşünür. Zamanla gelinini takıntı haline getirir, elbette Satsuko’da bunun farkındadır. Dolayısıyla Utsugi, Satsuko’nun bir dediğini iki edemeyecek hale gelir. Bedensel olarak bu isteğinin icraata dönecek halde olmasa da içten içe ona karşı derin bir tutku hissetmektedir. Satsuko da ev ahalisi de bu durumun az çok farkındadır. Tokusuke yazdığı güncede neredeyse her gün için Satsuko’dan ve onun anlatılmaz güzelliğinden bahseder. Satsuko’ya hediyeler almaktan büyük bir zevk alan yaşlı adam, cinsellik üzerine kurulu ancak nihayetinde kendi mezarına slüetini yaptıracak kadar aşık olan ve bunu artık dışa vuran bir romanda aslında yaşlılık sürecine gelinceye kadar geleneklerine kökten bağlı birinin nasıl değişim gösterdiğini görmektedir. Bu şekilde okuyucu alışlagelen tarzın dışına çıkmaktadır. *Bireyin bedeninin acılarıyla, bedeninin arzuları ne zaman çelişir, ne zaman çakışır? Yaşlılıkta cinsel arzular ne kadar açığa çıkar ve ne kadar görmezden gelir? Cinselliğin çekiciliği ve yaşlılığa yönelik hisler arasındaki ilişki nasıl dengelenir?* Romanda yazar yaşlı cinselliğini tüm çıplaklığıyla ortaya koyar.

Utsugi, izlediği Japon tiyatrosu Kabuki'den sonra kadın kılığına giren erkeklerin ilgisini çektiğini fark eder. Eşcinsel eğilimleri olmadığını söyler ve kadın kıyafetlerinin onu cezpt ettiğini fark edişi böyle başlar. Cinsel yaşamına yönelik sorgulamalarının ilk başlangıcıdır. Bir süre sonra gelinine duyduğu ilgiyi fark eder. Satsuko'nun yürüyüşü, kendisine verdiği yemek artıkları, konuşma biçimi, her şeyi Utsugi'nin cinsel uyanışını çağırır. *Utsugi hastalıklarının ve cinsel saplantılarının güncesini tutmaktadır. Bunlar iç içe geçmekte, ölüme yaklaşan bedeninin sancılılarıyla cinsel sancıları arasında ruhu ve bedeni birbiriyle kapışmaktadır.* Yaşlılığının bedenini nasıl çirkinleştirdiğini bütün detaylarıyla tasvir ederken, ilgi gösterdiği kadının tepkileriyle kendisine karşılık verdiğini de anlamaya başlar. Üstelik, bunun kendisine yönelik değil, ona gösterdiği ilgiye yönelik bir tepki olduğunun da farkındadır. Ancak bu sürece dahil olabilmek bile, yaşlı ve yorgun bedenini uyandırır ve bundan müthiş bir zevk alır. Utsugi, ağırlarıyla yüzleşirken cinsel uyarılmalarıyla da yüzleşir, kendisine acı veren kadınları daha çekici bulur ve yaşlılığında başlayan bu mazoşist eğilimlerine yönelik hislerini, Satsuko'nun hainliğiyle, yalancılığıyla, geçimsizliği ve kötü oluşuyla birleştirdiğinde geldiği nokta Satsuko'ya duyduğu yoğun cinsel tutkudur. *Kötülük, yaşlılığının bedensel acılarını azdırırken, içindeki cinsel arzuları da yoğunlaştırmakta, Satsuko'nun gaddarlığını cinsel gücünün bir parçası olarak görmesine neden olmaktadır.* Bakıma ihtiyaç duyan Utsugi, karısı ve hasta bakıcının meşgul olduğu zamanlarda Satsuko'nun kendisine bakmasını ister. Satsuko, “Baba” diye seslendiği Utsugi'yi yıkar, giydirir, yatağına taşır, ilacını verir. Tüm bunlar Utsugi için cinsel törenlerdir. Satsuko'nun en küçük bir davranışından anlamlar çıkarmaya çalışan Utsugi, bu anlamları Satsuko'nun dilinde ve cilvesinde yakaladığında ise sınırlarını zorlamaya çekinmez. Utsugi'nin bu açıklığı, sınırlarının Satsuko tarafından çizildiği cinsel oyunlarının kapısını açar. Birlikte çıkılan yürüyüşler, cinsel içerikli sohbetler, duş buluşmalarıyla, prostat, yüksek tansiyon ve ağrıların hepsi iç içe yaşanmaya başlar. Utsugi, yaşlılığın tüm hezeyanlarını, cinsel uyanışının sancılılarıyla birlikte yaşamakta, uyanan cinselliğini Satsuko'nun teniyle beslediğinde ölüme bir nebze daha yaklaşacak kadar acı çekmektedir. Heyecanı, acısı, sancısı ve tutkusunu bir arada yaşamakta, cinselliğe duyduğu arzusun getirdiği bu karmaşayı durdurmaya asla istememektedir. Satsuko “boyun cilvesi” adını taktığı oyunu Utsugi'ye sunduğunda devamlı bir cilveleşmenin bedeli olduğunu söyler. Utsugi ise cinsel arzularıyla Satsuko'nun bedenini birleştirmek mutluluğunu keşfetmiştir ve bu keşfi, daimi kılmak için her şeyi yapmaya hazırdır. Utsugi'nin ağırları ve acıları artmaya başladığında, bu acıları Satsuko'ya duyduğu tutkuyla daha da çoğaltmak, bedeninin ağırlarını, cinselliğinden kaynaklanan ağırlara dönüştürmek için Satsuko'nun karşısında çocuklaşmış, her an, her saniye ona ihtiyaç duyduğunu çekinmeden göstermeye başlamıştır. Israrlılığıyla çıldırmışlık noktasına gelmekte, Satsuko'yu “Satsu” diye çağırmaya başlamakta ve bundan haz duymaktadır. Ölümünden sonra gelininin ayak izlerini başucundaki taşta yontacak ve böylelikle bu dünyadan ayrıldığında onun ayakları altında yatmayı isteyecek kadar gelinine düşkün olan çılgın bir ihtiyarın güncesinde okuyucuyu yaşlılık kavramına farklı bakmasına sebep olmaktadır. Yaşlılığın vermiş olduğu ağır acılara bile gelinine olan tutkusu yüzünden katlanmakta hatta onunla olabilmek için bu acılardan haz almaktadır. Bir diğer bakış açısıyla da gelini ihtiyarın kendine olan zaafını iyi kullanarak isteğini elde etmektedir. Gelinine olan ilgisinden başlayan süreç onu bağımlılığa götürmüş, sonrasında da aşka sürüklemiştir. Nihayetinde bu aşk yaşlılıktaki acılara katlanmaya bile razı olmuştur. Ölümü düşünmesi, ölümle inatlaşması hatta kendi mezarını bile seçip tasarlaması aslında ölümden ne kadar korktuğunu açığa çıkarmaktadır.

Ayrıca romanda Japon kültürü aile yapısı hakkında bilgi edinirken çocuksu bir yanda buluyoruz. Bununla birlikte yazar, yaşlılığın getirdiği hastalıklara vurgu yaparken yine yaşlılıkta ortaya çıkan farklı cinsel dürtülere de ışık tutuyor. Burada yaşlı bir insanın tek istediğinin, ölüm yolculuğunda arzu duyduğu kişinin yanında olmasını arzuladığını görüyoruz. Hayatının son günlerini eğlenceli heyecanlar ile geçirmeye çalışan yaşlı adam, bir taraftan cinsel takıntısıyla hayata bağlanmış, ailesi ve özellikle de gelini tarafından yaptığı şeylere göz yumulmuştur. Ama burada daha ilginç olanı, ölüm korkusunun da hissettirilmesidir. Ruhunun, bedeninin, zihninin her zerresinde Satsu sayıklamaları barındıran Utsugi, bir Kyoto gezisinde, tapınakların arasında dolaşırken mezar taşını nasıl yaptıracağına karar verme aşamasında da planlarına

Satsuko'yu dahil eder. Mezar taşına Satsuko'nun yüzünü ve gövdesini yaptırmak istemektedir. Şimdi sadece ölümden sonrasında bile Satsuko ile olmanın yollarını düşlemektedir.

Romanda yaşlılığın fiziksel ve psikolojik değişimi

Yaşlanma, kişni doğduğu andan itibaren ölümüne kadar olan sürenin her aşamasını kapsar. Özellikle Yaşlanma sürecine girilen evrede beyin aktivitesinden vücudun diğer organlarına kadar vücuttaki sistemde azalma meydana gelir ve bu artarak devam eder. Yaşlanmayla birlikte fiziksel ve biyolojik yapıda değişimler gözle görülür. Kalp, damar ve iç organ fonksiyonlarındaki işlev azalması kendini diğer sistemlerde daha da şiddetli ortaya çıkarır. Kas, iskelet, dolaşım, sindirim sistemi ve üreme yeteneğinin kaybolması, genel vücut direncinde azalma görülür. Yaşlanmayla birlikte meydana gelebilen yeti yitimi tüm dünyada ve ülkemizde birey, aile ve toplumu ciddi bir şekilde etkileyebilmektedir. Bu etkiler yaşlı bireylerde günlük yaşam aktivitelerini azaltır ve hayatı tek düze haline getirir. Yapılan eylemler sıradanlaşmıştır. Artık yürümekte zorlanır, ev ve yakın çevresi dışına çıkamaz el kol ayak gibi fiziksel güç gerektiren aktiviteler azalmıştır. Yapılan birçok çalışmada, çok sayıda yaşlıda yaşı ilerlemesiyle birlikte fiziksel bir düşüş yaşandığı, bu düşüşün bir sonucu olarak daha ileri düzeyde ve tüm alanlarda yeti yitimi gelişme olasılığında artış izlenmiştir. Genel olarak biyolojik yaşlanma belirtileri, tüm vücut sistemlerinde yıpranma ve gerileme olarak gözlenir. Yaş ilerledikçe kronik hastalıkların görülme sıklığı artmaya başlar. Romanda fiziksel güç kaybı ile ilgili birçok bölüm bulunmaktadır.

“Altmış iki ya da altmış üç yaşında yüksek tansiyon belirtileri başladı ve altmış altı, altmış yedi yaşında hafif bir beyin kanamasından bir ay hastanede yattım; asıl yetmiş beşinci yaşıma kutladıktan sonra gövdemdeki ağrılarla tanışmaya başladım. Ağrı, ilk önce sol elimden başlayıp dirseğime uzandı, oradan omzuma, sonra da ayaklanma ve bacaklarıma indi. İki bacağım da dertli ve her gün yürümem biraz daha zorlaşıyor. Alkol ve uyancılar almamam ve tuzlu yememem gerekiyor, ama iştahım olağanüstü. Uykuya gelince, gereğinden çok uyuyorum; arada kestirdiklerimi de sayarsak, günde dokuz on saat uyuyorum. Günde iki kez dışarı çıkıyorum. Sık sık su dökmeme ve gecede birkaç kez kalkmama karşın sonradan uykusuzluk çekmiyorum. Yarı uykulu, tualete gidiyorum, yatağa döner dönmez de uyuyorum. Arada sırada sol elimdeki ağrıyla uyanıyorum, ağrıyı fark etmemle yeniden uykuya dalmam bir oluyor. Havaya ve havanın nemine göre değişiyor.”

“Sol elimdeki sinir ağrıları iyice arttı, tenimdeki uyuşmalar da daha kötüleşti. Elim, bileğimden parmak uçlarıma kadar her zaman ağrır, ama dün gece ağrı dirseğime kadar yayıldı; omzuma kadar ulaştı.”

“Son zamanlarda gözlerim çok kanlanıyor. En iyi halinde bile hafif bir pembe gölge oluyor. İyice bakılınca, saydam tabakanın altında sayısız kırmızı kan damarcıkları gözüküyor. Bir keresinde, kanama tehlikesi olup olmadığını anlamak için göz muayenesi yaptırdım, ama böylesine bir kanamanın ciddi olamayacağı, benim yaşında normal bir gelişme olduğu söylendi. Yine de gözlerim kanlandığı zaman nabiz atışlarım hızlanıyor, tansiyonum yükseliyor.”

“Son zamanlarda günlük hayatım tekdüzeleşti. Sabah altıda kalkıyorum, tualete gidiyorum. Çişimi yaparken ilk birkaç damlasını steril bir tüpe alıyorum. Sonra gözlerimi asit borikli suyla temizliyorum. Ondan sonra karbonatlı suyla gargara yapıyor ve klorofilli diş macunuyla dişetlerimi temizleyip takma dişlerimi takıyorum. Yarım saat bahçe yürüyüşünden sonra eğik yatakta geriliyorum. Artık bu iş yarım saat sürüyor. Kahvaltımı yatak odamda yiyorum. Bir bardak süt, peynirle bir dilim kızarmış ekmek, meyve suyu, yemiş, çay ve bir Alinamin hapı. Sonra gazetelere göz atmak, anılarımı yazmak ve zaman kalırsa bir kitap

okumak üzere çalışma odama geçiyorum. Aslında sabahları çoğunlukla anılarımı yazmakla geçiriyorum, zaman zaman, öğleden sonra ve akşamları da yazıyorum. Sabah onda Bayan Sasaki çalışma odama gelip tansiyonumu ölçüyor. Üç günde bir elli miligramlık vitamin iğnesi oluyorum. Öğlenleri genellikle bir kap makarna ve yemiştan oluşan yemeğimi yiyorum. Bir ile iki arası yatak odamda uyuyorum. Haftada üç kez, pazartesi, çarşamba ve cuma günleri iki buçuk-dört buçuk arası Dr. Suziki akupunktur yapıyor. Saat beşte başlayarak bir yarım saat daha eğik yatakta gerilmek ve altıda bahçede gezinti. Sabah ve akşam yürüyüşlerimde Bayan Sasaki bana eşlik ediyor, ama zaman zaman onun yerini Satsuko alıyor. Altı buçukta akşam yemeği. Pirinci ancak ufak bir çanak yiyebiliyorum, ama et, balık ve sebze çeşitleri yiyebildiğim için gençlerin bile hoşuna gidebilecek çeşni oluyor. Evde herkes değişik zamanlarda ve değişik şeyler yiyor. Akşam yemeğinden sonra odamda radyo dinliyorum; aşağı yukarı hiç televizyon izlemiyorum denebilir. ”

“Bu sabah Keisuke okula ve Jokichi işe gittikten sonra bahçedeki çardağa çıktım. Çardak yüz metre uzakta, ama bacaklarım giderek zayıflıyor, yürümek günden güne güçleşiyor benim için. Yağmur mevsiminde havanın neminin etkisi de var, ama geçen yıl bu zamanlar bu kadar sıkıntı vermiyordu. Bacaklarım kollarım gibi ağırlı ve duyarlı değil, ama sanki bir yük taşıyormuşum gibi kendi ağırlıkları var. Ağırlık zaman zaman dizkapaklarımda, zaman zaman baldırlarımın iç kesimlerinde, zaman zaman da tabanlarımda yoğunlaşıyor; her gün yer değiştiriyor. ”

“Bacaklarım kollarım gibi ağırlı ve duyarlı değil, ama sanki bir yük taşıyormuşum gibi kendi ağırlıkları var. Ağırlık zaman zaman dizkapaklarımda, zaman zaman baldırlarımın iç kesimlerinde, zaman zaman da tabanlarımda yoğunlaşıyor.”

“Günden güne sıcak havalar sürüyor; eylül ortaları için olağanüstü. Bacaklarımın ağırlığı ve şişler, havadan olabilir. Ayaklarım bacaklarımdan daha çok şişiyor gibi. Ayağımın iç kesimlerine parmağımla bastırdığım zaman etim korkutucu bir biçimde çukurlaşıyor ve uzun süre öyle kalıyor. Sol ayağımın dördüncü ve beşinci parmakları tam anlamıyla felç ve altları üzüm gibi şiş. Ölü ağırlık bileklerimin üstünde de var, ama asıl topuklarımda kötü. Yalnız sol değil, iki ayağım da demirden bir tabağa yapışmış gibi. Yürüdükçe bacakların öylesine birbirine sürüyor ki, hareket özgürlüğümü yitiriyorum. Balkondan inerken bahçe takunyalarını rahatça giymeyi beceremiyorum. Her seferinde sendeleyip dengemi yitiriyorum, bir ayağım ya eşikte ya da çıplak toprakta kalıyor. Benim için çok yeni değil bunlar, ama son zamanlarda arttı. Bayan Sasaki çok kaygılı; sık sık beriberi belirtileri için diz reflekslerimi kontrol ediyor. Ama o değil. ”

“Yağışlı günlerde kol ve bacaklarımdaki sıkıntı çok artıyor; havanın değişeceğini gerçekten bir gün öncesinden anlıyorum. Bu sabah kalktığımda kolumdaki uyuşukluk, bacaklarımdaki şişler ve ağırlık çok artmıştı. Yağmurdan ötürü bahçeye çıkamadım; balkonda bile güçlkle yürüyebildim. Hemen sendeleyip dengemi yitiriyorum, düşme tehlikesi ile yüz yüze geliyorum. Kolumdaki uyuşukluk, dirseğimden omzuma uzanıyor; bu gidişle bir yanıma felç geleceğinden korkuyorum.”

Dünya yaşlı nüfusu hızlı artmaktadır. Yaşlı nüfusunun artışı fiziksel ve psikolojik sağlığın yanında yaşlı cinsel sağlığını da kapsayan yaşlı sağlığında yeni ihtiyaç ve beklentilerin ortaya konulması ve tartışılmasına yol açmıştır. Yaşlılıkta yaşanan cinsel eğilimin değişmesi ve tatmin yollarının farklılaşması ilerleyen yaş ile ilgilidir. Yaşlanmayla birlikte insanlar bazı fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimler yaşamaktadır. Bu değişimler, tüm yaşam alanlarını olduğu gibi doğal olarak kişinin cinselliğini de etkilemektedir. Yaşlılık sürecinde Sürekli kullanılan bazı ilaçlar, ve birçok kronik hastalıklar yaşlılarda cinsel istek ve aktivitede azalmaya neden olurlar. Bu ve benzeri çeşitli nedenlerle yaşlılıkta cinsel durumlarda değişiklikler de gözlemlenir, fiziksel olarak cinsel aktivitesi azalan birey zihinsel olarak cinselliği farklı şekillerde yaşama

arayışına girer. Yaşlılık döneminde cinselliği etkileyen fiziksel ve psikolojik değişiklikler meydana gelir. Ancak bu cinselliğin tamam ile bittiği anlamını taşımamalıdır. *Cinsellikte fiziksel bir aktivite olsun olmasın, güvene, paylaşmaya ve zevke dayalı bir ilişkide, duyguların ve bağlılığın psikolojik ifadesi, cinsellik dürtülerini tatminde önemli rol oynar.* Yaşlılar cinsel problemlerini, cinsel fonksiyonlarda yaşlanmayla ortaya çıkan kaçınılmaz bir düşüş olarak görmekte ve bu eksikliği farklı yollarla tatmin etmeye çalışmaktadır. Bu da roman içerisinde bir çok yerde kendini göstermektedir.

“Oğlancılık zevklerim yok ama bugünlerde Kabuki’de kadın rollerini oynayan erkek oyuncularının cazibesine kapılıyorum. Ama son zamanlarda kadın rolüne giren Kabuki oyuncuları anlaşılabilir bir biçimde çekiyor beni. Sahne dışında değil, yalnızca sahnede. Kadın kılığında olmadıkları zaman hiç ilgimi çekmiyorlar. Yine de düşününce, belki de bazı eğilimlerim vardır diyorum.”

“Şimdi yetmiş yedi yaşımdayım; bu tür ilişkiler kurabilecek durumda olmadığım halde, neden pantolonlu güzel kızlardan çok, kadın giysileri içindeki yakışıklı erkekler ilgimi çekiyor anlayamıyorum. Wakayama Chidoriye ilişkin anılarım mı canlandı acaba? Sanmıyorum. Kudretsiz bir yaşlı erkeğin cinsel yaşamıyla ilişkisi olsa gerek kudretsiz de olsa bir tür cinsel yaşamı oluyor insanın.”

“Japon kadını son altmış yılda ne kadar değişti. Ne uzun yaşamış, ne sayısız değişiklikler görmüştüm. Annem yaşasaydı ve 1883 yılında doğan oğlu Tokusuke’nin hâlâ yaşadığını ve utanmazcasına Satsuko gibi bir kadına tutkun olduğunu bilseydi ne derdi? Onun eziyetlerinden hoşlandığını ve sevgisini kazanmak için karısı ve çocuklarını kurban ettiğini bilseydi ne derdi acaba? Ölümünden otuz iki yıl sonra, oğlunun böylesine sapıklaşacağını, böylesine bir kadının ailemize gireceğini düşünebilir miydi? Yok, yok, ben bile olayların böylesine gelişeceğini düşünemezdim...”

“Baba, bunu bitirmek ister misiniz?” Satsuko Ihamo’suna dokunmamıştı. Gerisini bana vermek için bir ya da iki dilim yemişti. Aslında dün gece lokantaya gitmek istememin nedeni belki de Satsuko’nun artıklarını yemek içindi. Hem de nasıl. Balıktan tabağında artakalanlar, erik salçasından da kötü durumdaydı. Bunun da bir anlamı olsa gerek, diye düşündüm.”

“Garip, ama ağrılarım olduğu zaman cinsel uyarılanın da oluyor. Belki de özellikle ağrılarımınla birlikte. Bana acı veren kadınları daha çekici bulduğumu söyleyebilir miyim? Mazoşist bir eğilim diyebilirsiniz. Her zaman öyle değildi, ama yaşlandıkça başladı.”

“Bugün öğleden sonra aklıma bir şey geldi. Elimin birkaç gece daha ağrıyacağından kuşku yoktu; ağrımasını da istiyordum; ağrı dayanılmaz olunca Satsuko’yu çağıracaktım. “Satsuko! Satsuko!” diye çocuk gibi ağlarcasına bağıracaktım. “Yardım edin! Çok ağrıyor!” Bu onu şaşırtacak ve gelecekti. Yaşlı adam acaba içten mi ağlıyor, diye düşünecek, kafasından neler geçirdiği bilinmez, diyecekti. Yine de korkarmışçasına içeri girecekti. Bayan Sasaki’yi odadan kovalamak için, ‘Yalnız Satsuko’yu istiyorum!’ diye çığlık atacaktım. “Başka kimseyi istemiyorum!” Sonra ikimiz yalnız kaldıktan sonra ne diyecektim ? “Peki Baba, ne istiyorsunuz? Söyleyin, ne isterseniz yapacağım.” Benim için en iyisi bu olurdu; ama o böylesine bir tuzağa düşmez. Yine de onu kandıracak bir yol yöntem olmalı. “Bana bir öpücük verersen ağrıyı unuturum!...” Yalnız bacağından olmaz!”... “Boynundan da yetmez!” ... “Gerçek bir öpücük olmadıkça yetmez!” Böyle vızıldanıp sızlansam, sonra da inlemeye başlasam, kabul etmez mi acaba? Hemen deneyeceğim. “Ağrı dayanılmaz olunca,” dedim, ama doğrusu yalan söyleyemem, gerçek ağrı olmasa da olur. Ancak, önce bir tıraş olmalıyım. Bir hafta yatakta kaldıktan sonra sakallarım iyice uzamış. Belki böylesi daha etkili. Tıraşlı olunca adamakıllı hasta suratlı oluyorum, ama öpüşürken kıllı surat iyi

olmaz. Neyse, takma dişlerimi çıkaracağım. Ağzımı olduğunca temiz ve taze tutacağım. Bu akşam ağırlar yine beni pes ettirdi. Artık yazamayacağım; fırçamı bir yana bırakıp Bayan Sasaki'yi çağıracağım.”

“Yaşamımda Satsuko'ya körkütük âşık oldum, ona karşı kötülük besliyorsam içimde, öldükten sonra öcümü nasıl alabilirim ki? Öldükten sonra belki insanın öç alma duyguları ortadan kalkar. Yine de inanmıyorum. Gövde ile birlikte isteğin de öleceği akla yatkın, ama bazı ayrıcalıklar olabilir. Örneğin, benim bir kısım isteklerim onun istekleri içinde varlıklarını sürdürebilirler. Benim mezarım üzerinde yürürken ve bunak ihtiyarın kemiklerini çiğnediğini düşünürken, ruhum hâlâ yaşadığına göre gövdesinin tüm ağırlığını ve kadife tabanlarının dokunuşunu hissedebilirim. Öldükten sonra bile onu hissedeceğim. Hissedemeyeceğime inanmıyorum. Aynı biçimde, Satsuko da onun ağırlığını sevinçle taşıyan ruhumun varlığının farkında olacak. Belki de benim küle dönmüş kemiklerimin arada bir tıkırdadıklarını, kıkırdadıklarını, yakındıklarını ve gıcırdadıklarını bile duyacaktır. Mezarıma yalınayak basıyor olsaydı, bunlar olamazdı. Kendi ayaklarının simgesini taşıyan o Buda Ayak izi taşını düşünmek bile, taşın altında kemiklerimin ağladığını ona duyuracak. Hıçkırıklarla bağıracağım: “Acıtıyor!.. Acıtıyor!.. Açıtırsa da mutluyum! Bundan daha mutlu olmamıştım hiç, hayattayken bile böylesine mutlu değildim! Daha hızlı çiğne! Daha hızlı!”

Biyolojik olarak insan hayatının sıradan bir olgusu ölüm, varoluşsal olarak önemli bir olaydır. Yaşlılık döneminde ortaya çıkan birçok değişiklik ve kronik hastalıklar, fizik gücün azalması nedeni ile birey kendini ölüme daha yakın hissetmektedir. Yaşlanma ve yaşlılık konusu, özellikle modern dönem içerisinde genellikle ölüm ve bitiş temaları ile birlikte anılmıştır. Ölüm, duyduğumuz, işittiğimiz, düşündüğümüz, okuduğumuz ve gördüğümüz bir gerçek olmasına rağmen nedense bizi yakalamayacak gibi yaşamayı seçiyoruz. Ölüm gerçeğine karşı bu yaklaşım, ölümün yarattığı korku ve kaygı karşısında bir savuma mekanizması mıdır? Yoksa insanoğlunun kendisine ölümün gelmeyeceğini düşünmesi veya istememesi midir? Hiç şüphesiz insanoğlu yaratılışından itibaren ölüm gerçeği ile karşı karşıyadır. Ölüm gerçeğinin bu durumu her dönemde olduğu gibi modern dönemde de insanları düşünmeye, araştırmaya sevk etmekte hatta ölümsüzlük arayışına itmektedir. Ölüm karşısında durabilecek bir gücün olmaması ister istemez insanları farklı yaklaşım ve arayışlara yönlendirmektedir. Ölümü anlama ve anlamlandırma konusuna en önemli katkılar ise dini inançlardan gelmektedir. Nitekim dini inançlar, ölümü yeni bir hayata geçiş olarak görerek insanların ölüm karşısında duydukları kaygı ve korkunun azalmasına katkı sağlamaktadır. Bu araştırmada ölüm kavramı, ölüm psikolojisi ve ölüm karşısında dini inancın önemi üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Ayrıca dini inancın ölüm tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Ölümle ilişkin sorgulama, yaşamın anlaşılma ve anlamlandırılmasında önemli bir katkı sağlamaktadır. Yaşı ilerledikçe veya ölümü hatırlatacak fiziki ve ruhi belirtiler daha net olarak ortaya çıkmaya başlayınca insanoğlu ölüm olayını da ciddi olarak düşünmeye ve hayatı sorgulamaya başlamaktadır. Ölüm, insanların korku ve kaygı duygularını daha yoğun yaşamalarına neden olmaktadır. Tecrübe edenlerin geri bildirimde bulunmaması nedeniyle bilinmezliği ve her şeyin sonu olarak algılanması itibarıyla da kaygı ve korkuların kaynağıdır. Bu özelliği nedeniyle de insanın en eski ilgi alanlarından ve felsefe ile dinin en fazla ayrıntı tartıştığı bir konu niteliği kazanır. Hayatının son dönemine geldiğini bilen ve ölümün daha çok farkında olan yaşlı bireylerin, duygusal olarak anlamlı ilişkilerini korumak için daha büyük bir motivasyonları olduğu görülmüştür.

Ölüm korkusu; yaşlıların artık yok olma, tükenme ve çaresizlik içinde olma duygusudur. Yaşlılarda ölüm her an yaşanabilecek yakın bir ihtimal olarak algılanmaya başlar. Bu sebeple yaşlılıkta ölüm kavramı farklı bir anlam kazanır. Aynı yaştaki yaşlılar dünyayı terk ettikçe ölümü daha yakın hissetmeye başlarlar. Kişide ölüm sonrası tekrar yeni bir başlangıca inanç yoksa ölüm korkusu daha keskin hissedilir. Evde yakınları ile beraber vakit geçiren, evlat ve torunları ile oyunlar oynayan, kendisine ait meşguliyetleri olan, yani ölümü

düşünmeye fırsat bulamayan yaşlılarda ölüm korkusu daha hafif seyreder. Yine ölümü düşman olarak değil de hayatın bir parçası ve doğal sonu olarak gören yaşlılar ölüm korkusunu çok fazla hissetmezler. Ölüm olgusu karşısında çaresiz kalan insanoğlu, bu belirsizliği, kader denen ilahi tanımlama ve ilahi varlığa sığınma gibi bir yaklaşımla çözmeye çalışarak rahatlamaya çalışmış ve böylece değişik inançlara sahip toplumlarda, her biri kendine göre ilginç olan ve saygı duyulması gereken bir mitolojinin doğmasına neden olmuştur. Bu korku, her inançtaki toplumda, ölümden sonra bir yaşam biçiminin sürdürülmesi öyküsünün işlenmesini ve buna dayanarak dünyadaki insan yaşamının yönlendirilmesini sağlamıştır. Ölüm, durdurulmasının ya da önlenmesinin mümkün olmadığı, insanın deney imleyeceği itiraz kabul etmeyen olaylardan biri olarak, evrensel bir olgudur. İnsanda yaşla birlikte kayıpların sayısı artar. Bu kayıpların bazıları eklemelerin esnekliğinin kaybolması ya da emeklilik gibi günlük yaşamla ilgili normal değişiklikler olup, yaşlanma ile ilişkili olan normal değişikliklerdir. Yaşlıların ölümü ise kurala uygun ya da beklenen olarak kabul edilir. Ölümün kaçınılmazlığı, zaman olarak belirsizliği, her düşüncede ve her inançtaki insanda, yüzyıllardır şiirlerle, nesirlerle, şarkılarla, inançlarla tanımlanmaya çalışılan, “korkuların en büyüğünü” yaratmıştır. Bu roman içerisinde birçok bölümde ölüm konu edinilmiştir.

“Belki herkes yaşlılığında böyledir; son günlerde her gün kendi ölümümü düşünüyorum. Bu düşünceler benim için çok yeni sayılmaz. Yirmi yaşımdan bu yana sık sık ölümü düşünürüm, ama bugünlerde daha da sıklaştı. Günde iki-üç kez, “Belki de bugün ölürüm,” diye kuruyorum. Korktuğum falan yok; eskiden korkardım ölümden, şimdiyse bir ölçüde keyif bile alıyorum. Son dakikalarımın nasıl geçeceğini, ölümümünden sonra neler olacağını düşünüyorum. Tabutumu, Aoyama Mezarlığı’nda cenaze töreni alanında, evdeki bahçeye bakan on sedirlik odaya koymalarını istiyorum. Günnük yakmak için geleceklere kolaylık olur; ana kapıdan girerek iç kapıya, oradan da basamaklara geçerler. Klarnet ya da flütle Shino türü müzik istemem, ama Tomiyama Seikin gibi birisinin, “Seher Vakti Ay”a benzer bir şey söylemesini isterim.”

“Elli yaşına kadar ölümden daha çok korktuğum bir şey yoktu, ama şimdi öyle değil. Belki de artık yaşamaktan bıktım; ölse de bir şey değişmez gibime geliyor.”

“Çirkin, buruşuk, yaşlı bir adam olduğumu çok iyi biliyorum. Geceleri yatmadan önce, takma dişlerimi çıkarıp aynaya baktığım zaman gördüğüm surat, gerçekten garip. İki çenemde de bana ait nerdeyse tek diş kalmadı. Diş etim bile yok. Ağzımı kapatınca dudaklarım dümdüz yapıyor, burnum çeneme düşüyor. Ben bile, bu ben miyim, diye şaşır kalıyorum. Maymunlar bile böylesine çirkin değil. Bu suratla insan bir kadını çekebileceğini umabilir mi? Yine de iyi yanları var. Böylesine yaşlı bir adamın bu tür istekleri olamayacağını sananlar boş bulunuyorlar. Aslında bu durumdan yararlanacak ya da sömürebilecek kudretim de yok, ama hiçbir kuşku yaratmadan güzel bir kadının yakınında durabiliyorum. Kendi yetersizliğime karşın, o kadının bir adamla ilgilenmesi konusunda onu uyatabiliyorum ve tüm evi altüst ederek sonsuz zevk alıyorum.”

“Hayata sarılıp yapışmaya hiç niyetim yok, ama yaşadığım sürece karşı cinsin albenisine kapılmadan edemiyorum. Öleceğim ana kadar da böyle süreceğine inanıyorum. Kuhara Fusanosuke gibi doksan yaşında çocuk sahibi olmak gücü bende yok; şimdiden güçsüzüm o konuda. Yine de her türlü dolaylı ve çarpık yoldan cinsel uyarılar hoşuma gidiyor. Şu anda yalnızca bu zevk bir de yemek yeme zevki için yaşıyorum.”

“Daha fazla yaşamak istemediğime göre, sanırım Öden gibi bir kadın çıkıp beni öldürse daha mutlu olurum. Benimkisi gibi yarı ölü kol ve bacaklarla yaşamaktansa, haince öldürülmeyi tadar ve kurtulmuş da olurum.”

“Ölümden hiç korkmuyorum, ama onunla karşılaşmak, üzerimdeki baskısını düşünmek bile ürkütüyor beni. Uykuya dalarmışçasına ölmek isterdim; öylesine yumuşak bir iniş olurdu ki kimsecikler anlayamazdı. Bu bildiğim odamda, her zamanki yatağında sessizce yatarken ve çevremde ailem varken ölmek isterdim. (Yok, çevremde olmasalar daha iyi. Özellikle Satsuko’yu istemem. Ona veda ederken yeniden ağlamaya başlayabilirim. Satsuko da birkaç damla gözyaşı akıtmak zorunda. Nasıl hisseder kendisini. Böylesine bir durum ölümü de güçleştirir. Ben ölürken, buz gibi bir tavırla beni unutup bir boks maçına gitmesini ya da havuza dalıp su balesi yapmasını isterim. Ah, gelecek yaza kadar yaşayamazsam onu yüzerken göremeyeceğim.)”

“Saat altıya doğru uyanarak ölüm tehlikesini düşünmeye başladım. Ölümden hiç korkmuyorum, ama onunla karşılaşmak, üzerimdeki baskısını düşünmek bile ürkütüyor beni. Uykuya dalarmışçasına ölmek isterdim; öylesine yumuşak bir iniş olurdu ki kimsecikler anlayamazdı. Bu bildiğim odamda, her zamanki yatağında sessizce yatarken ve çevremde ailem varken ölmek isterdim. (Yok, çevremde olmasalar daha iyi. Özellikle Satsuko’yu istemem. Ona veda ederken yeniden ağlamaya başlayabilirim. Satsuko da birkaç damla gözyaşı akıtmak zorunda hisseder kendisini. Böylesine bir durum ölümü de güçleştirir. Ben ölürken, buz gibi bir tavırla beni unutup bir boks maçına gitmesini ya da havuza dalıp su balesi yapmasını isterim. Ah, gelecek yaza kadar yaşayamazsam onu yüzerken göremeyeceğim.) Boğulup ölmek üzere olduğum bir anda, yabancı bir hastane yatağında, istediğince ünlü olsun bir ortopedi cerrahı, bir anesteziist, bir radyolojist ve benzerlerince çevrili olmak istemem. Bu gergin hava bile beni öldürmeye yeter de artar. Güçlkle solurken, soluk alıp verirken, yavaş yavaş bilincini yitirirken, insanın soluk borusuna bir tüp takılması nasıl olur ki? Ölümden korkmuyorum, ama acı çekmeyi, kıvrınmayı ve korkutucu şeyleri istemiyorum. Son anda, geçen yetmiş yılda yaptığım kötülükler, dönen fenerin dış silindiriindeki sahneler gibi, peş peşe gözümün önüne serilecekler. Günahlarım için beni değerlendiren sesi duyabiliyorum, bu ses bana sakın ölmek istediğim için nasıl böylesine yüzüstü olduğumu soruyor, “Acı çekmek doğal; hak ettin bunları,” diyor. İğneden vazgeçsem iyi olacak.”

“Ne tür bir mezar taşı istediğimden hâlâ emin değilim. Öldükten sonra ne tür bir mezar taşının altında yatacağımın hiç önemli olmadığını biliyorum, ama doğrusu beni ilgilendiriyor bu. Herhangi bir taş olamazdı. Bugünlerde herkesin yaptırdığı sıradan taşlarla yetinmeyecek kadar huysuzum; yazısı uyumlu bir dikdörtgen blok ve biri günnük yakmak, biri de su vermek için iki delik. Hiç kuşkusuz ailenin geleneksel biçimine uymalıyım; ama ben beş kemerli bir pagoda’ya karar vermiştim. Eski türde olması gerekmez, diye düşünüyordum; son dönem Kamakura iyi olabilirdi. Kawakatsu’nun kitabında, “Orta Kamakura’dan son dönem Kamakura’ya geçişin tipik örneği, su halkası alta doğru kavanoz biçiminde daralıyor, ateş halkasının dönen kenarı kalın ve aynı biçimde hava halkası, eter halkası ve gotik süsleriyle karakteristik,” diye tanımladığı Dushu-mi’deki Anrakuji Tapınağı gibi beş halkalı bir pagoda olabilir. Yoshino dönemine ait klasik bir örnek olduğu söylenen bir de Uji’deki Zenjoji pagodası var.”

Sonuç

Romandaki yaşlılık olgusu iç içe geçmiş üç katmandan oluşur. İlk katman bize yaşlılıkta fiziksel yetersizlik hakkında bilgi verir. İkinci katman ise sosyal faktörlerden oluşmaktadır. Psikolojik olarak değerlendirilebilecek olan üçüncü katman iki kısma ayrılabilir. Birincisi, yaşlanma ve birikmiş deneyim, düşünce ve inançlarda değişikliklere yol açar. Diğeri ise fiziksel ve sosyal faktörlerin psikolojik dünyasında yalnız kalma korkusudur. İç içe geçmiş bu üç katmanın birbirlerini etkileyen bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Kaçınılmaz olarak yaşanan biyolojik süreç sonucu ortaya çıkan görelî fiziksel yetersizlik, yaşlı kişi üzerinde sosyal psikolojik süreçleri tetiklemektedir. Tanizaki, bu romanında seksenine merdiven dayamış yaşlı bir insanın, yaşamış olduğu psikolojiyi göster önüne sermektedir. Özellikle de ihtiyarlığın vermiş olduğu güçsüzlük ve çaresizlik onu birtakım arayışlara itmiştir. Bu arayışların başında ise cinsel arzuların tatmini gelmektedir. Oğlunun karısı Satsuko'ya olan ilgi onu bazı tavizler vermeye zorladı. Para, cinsel arzuyu tatmin etmede önemli bir rol oynadı. Bunu fark eden Satsuko, bu arzuları erkenden fark etti ve ihtiyarı bu anlamda istediği gibi kullandı. Bununla birlikte romanda üç saç ayağı bizlerin dikkatini çekmektedir. Cinsellik, para ve ölüm bu saç ayaklarını oluşturmaktadır. Cinsellik konusu, romanın geneline yayılmıştır, Cinsellik ölüm konusunda dahi birtakım simgeler eşliğinde ön plana çıkarılmıştır. İhtiyar adamın, yalnızca bu dünyayı değil, öte alemi de Satsuko'ya karşı duyduğu ilgiyle bütünleştirmeye çalışması oldukça ilgi çekicidir. Mezar taşına, Satsuko'nun ayaklarının kopyasını yaptırmak istemesi bunun en ilginç örneklerinden birisidir. Tanizaki'nin yazdığı roman, zaman karşılaştırması açısından da önemlidir. Burada eski ile yeni arasındaki çelişki çeşitli örneklerle okuyucuya aktarılır. Bu durum o dönemdeki toplumsal yapıyı göstermesi açısından da önemlidir. Yazar, bir günlükten yola çıkarak ve satırlar arasında dönemin sosyal hayatını gizleyerek bu konuyu zekice ele almıştır.

KAYNAKLAR

- Açık, T. & KAÇAR (M. (2013). Sultan I. Ahmed'e Sunulan Nur-ı Muhammedi Konulu Bir Eser: Nûr-name. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/1, 1741-1780.
- AKALIN, N. (1997). Nizami-i Gencevi ile Fuzûli-i Bağdadî'nin Leyli u Mecnûn Mesnevilerinin Tartışmalı Mukayesesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 201-217.
- BİRİCİ, S. (2009). "Türkçe Divanı'nda Fuzûli'nin Söz Telakkisi", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, sayı 7,
- CEBECİOĞLU, E. (2009). "Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü". İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.
- DOĞAN, M. N. (2002). Fuzûli'nin Poetikası, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- DOĞAN, M. N. (2010). Fuzûli, Leyla ve Mecnûn: Metin, Düzyazıya Çeviri, Notlar ve Açıklamalar. İstanbul: Yelkenli Yayınları. Ebu'l-Ala Afîfi (2004). Tasavvuf: İslamda Manevi Devrim. (çev. H. İbrahim Kaçar, Murat Sülün). İstanbul: Risale Yayınları.
- DURAK, M. (2013). "Yaşlılık Döneminde Psikososyal ve Bilişsel Gelişim". Hasan Bacanlı ve Şerife (Işık) Terzi (Ed.) Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi (275-312). İstanbul: Açılım.
- EMİL, B. (1997). Leyla ve Mecnûn'da Beşeri Duygular. *Türk Kültür Edebiyatından Şahsiyetler*. Ankara: Akçağ Yayınları, 473-515.
- İPEKTEN, H. (2010). Fuzûli: Hayatı-Sanatı-Eserleri, Ankara: Akçağ Yayınları.

- KELPETİN ARPAGUŞ, H. (2001). Osmanlı Halkının Geleneksel İslam Anlayışı ve Kaynakları. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- KILIÇ, C. (2006). Pythagorasçı ve Yeni Platoncu Felsefelerin Harran Okuluna Tesirleri. I. Uluslararası Katılımlı Bilim Din ve Felsefe Tarihinde Harran Okulu Sempozyumu Şanlıurfa 28-30 Nisan 2006. Konya: Şelale Matbaası, 164-176.
- KILIÇ, M. E. (2009). Sûfi ve Şiir: Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası. İstanbul: İnsan Yayınları.
- OKAY, O. (2001). Silik Fotoğraflar. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ONAN, N. H. (1955). Fuzûli: Leyla ile Mecnûn. İstanbul: Maarif Basımevi.
- PALA, İ. (2003). Leyla vü Mecnûn. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), C. XXVII, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 162-164.
- SİVRİ, M. (2021). Türkçe Divan Dibacelerine Göre Divan Şiiri Poetikası. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- SÜLEYMAN N. (1925). Fuzûli. İstanbul: Yeni Matbaa.
- TURİNAY, N. (1996). Klasik Romana ve Leyla ile Mecnûn'a Dair-I-. Dergah, 77, 1-12
- UÇMAN, A. (2005). "Devir Nazariyesi ve Osmanlı Tasavvuf Edebiyatında Devriyeler", Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sûfiler. (haz. Ahmet Yaşar Ocak). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 429-475.
- ULUDAĞ, S. (1995). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Marifet Yayınları.
- ÜLGER, S. (2003). Leyla ve Mecnûn'da Hikaye Tekniği, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÜZGÖR, T. (1990). Türkçe Divan Dibaceleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- YILMAZ, M. (1992). Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- YALÇINKAYA, Ş. (2007). "Klasik Nesirde Türkçe Paralelliği Üzerine - Fuzûli'nin Türkçe Divan Dibacesi", (Ed.) AKPINAR, Y., Prof. Dr. Tunca Kortantamer için, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, s. 529-549